

OM myndigheter och ord

Om språket i lagar och förordningar uppstår ibland debatter, någon gång orsakade av statsråds självpåtagna redigeringsnit, men oftast föranledda av mer genomtänkta försök att anpassa lagspråket till språkutvecklingen i övrigt. En lovvärd ansats i den senare riktningen har som bekant gjorts av rättschefen G. Ericsson och docenten Bertil Molde. Men eftersom det sägs från sakkunnigt håll, att lagar inte

Rolf Norberg

kan skrivas så, att folk i allmänhet skall kunna förstå och tolka dem, är det kanske för mycket begärt att några större framsteg skall uppnås. Var och en, som rivit sitt hår över t. ex. skattelagstiftningens mysterier, måste dock vid något tillfälle haft anledning att begrunda myndigheternas ansvar härvidlag.

Däremot har kanske inte myndigheternas insatser som ordbildare uppmärksamats i samma utsträckning. Särskilt i försvarsde-

battens dagar kan det vara värt att påminna om krigsmaktens insatser på ordbildningsområdet. Där fanns länge en puristisk tendens, som gav oss goda svenska ord i stället för konstiga utländska: stridsvagnistället för tank, granatgevär istället för bazooka och fjärrskrift i stället för telex. Också i fråga om gradbeteckningar har man tidigare visat sin känsla för tradition exempelvis när man för en ny grad över överfurir sökte fram den hedervärda benämningen rustmästare. Dock förefaller det betänkligt att titeln vicekorpral nu skall avskaffas och därmed en så omistlig del av det svenska kulturarvet som Ulf Peder Olrogs visa "Fyra skäggiga furirer och en orakad vicekorpral" skall bli obegriplig för nya generationer svenskar.

Nya problem skapar också behov av nya ord. Den tekniska utvecklingen har givit oss en rad störningar av olika slag, luftföroreningar, buller och annat. Ett samlat begrepp för dessa civilisationens obehag har hittills saknats — åtminstone i det allmänna språkbruket. Juristerna brukar emellertid benämna störningar av detta slag för immissioner, och sedan nu ett förslag till immissionslag framlagts kan man räkna med att ordet snabbt slår igenom.

Ordet immission har funnits i

svenska språket tidigare; under 1600-talet avsågs därmed den ämbetsåtgärd, varigenom någon insattes i ämbete eller tilldelades besittning av fastighet. Det förefaller som om uttrycket i denna betydelse numera är överflödigt. Immission i dess nya betydelse innebär sålunda ett värdefullt tillskott till det svenska språket. Det bör dock observeras att med immission avses enligt lagförslaget endast sådana störningar, som härrör från fast egendom och är av varaktig karaktär. Fältet är fritt för förslag till ord på tillfälliga störningar från fast egendom och på varaktiga störningar från lös egendom.

Ord så gamla att vi glömt deras ursprungliga innebörd eller rena nybildningar torde i sådana fall vara att föredraga. Det märker man inte minst om man studerar debatten kring namnet på den nya centrala myndighet för naturvård, vattenvård, luftskydd och buller som inrättas den 1 juli. Två namn har allvarligt övervägts: Statens naturvårdsverk och Statens miljövårdsverk. Jordbruksministern, som nu tagit ställning, förkastar namnet miljövårdsverk med motiveringen, att miljö i dagligt tal åsyftar både en yttre — dvs. i huvudsak den som

verket skall vårda — och en inre — dvs. hem- och arbetsmiljö. För att inte röra till begreppen stannar jordbruksministern därför för namnet Statens naturvårdsverk. Men detta får i sin tur till följd, framhåller han, att han i fortsättningen när han talar om naturvård avser alla de arbetsuppgifter, som åvilar det nya verket, dvs. allt som rör vår yttre miljö. Nu återstår blott att se vad jordbruksministern i fortsättningen skall kalla de uppgifter, som åvilar en av verkets fyra byråer, naturvårdsbyrån. Inskränkt naturvård eller vad?

Man frågar sig ibland om politiska värderingar kan ligga bakom myndigheters val av ord. Är naturvård kanske mindre känsligt än miljövård (det senare begreppet har ju från början huvudsakligen förts fram av centerpartiet)? Är det kanske lättare att få riksdagen att bevilja medel till ett konfliktskningsinstitut om man döper om det till fredsforskningsinstitut? Men hur skall man i så fall tolka det faktum att när medicinalstyrelsen och socialstyrelsen nu sammanslås, det blir under namnet medicinalstyrelsen? Social har ju tidigare varit ett utpräglat socialdemokratiskt s. k. plusord.